

Dimitré Dinev – kieleenmuuttaja

Dimitré Dinev (s. 1969) tuli Itävaltaan 1990 pakolaisena Bulgariasta. Hän on julkaissut kaksi kertomuskokoelmaa ja yhden romaanin, jotka hän on kirjoittanut saksaksi. Dinev kertoo kotia etsivistä ihmisistä. Hänen tarinoidensa ytimessä on yhdistyvän Euroopan murros.

ST: Teksteissäsi esiintyvät usein teemat "kuolema" ja "kuolleet". Romaani *Engelsungen* alkaa Wienin Keskushautuumaalla. Onko tämä tyypillistä Wieniä?

DD: Kuolema on wieniläinen teema, mutta minulle tuttu jo entuudestaan. Bulgariassa kuolleiden kanssa puhutaan, heidän haudoilleen viedään ruokaa, kuolleilla on osa sosiaalisessa kansakäymisessä, näin lievitetään kuoleman kammoa. Bulgariassa on tapana ripustaa nekrologeja esimerkiksi bussipysäkeille. Karamellimainosten sijaan katselet valokuvia ja tekstejä kuolleista, he viihdyttävät sinua odotellessasi. Kun näin Keskushautuumaalla haudan, jonka kiveen on kuvattu kuollut serbi kännykkä kädessään tiesin heti, miten aloittaisin romaanini. Keisarilliskuninkaallisten sekaan oli ujuttautunut yksi balkaninhauta...

ST: Tarinassa pieni poika oppii lukemaan tunnustelemalla hautakivien sanoja ja saa kirjeen kuolleelta naiselta.

DD: Me opimme kuolleilta jatkuvasti. Euroopalaisten ajattelu on peräisin kreikkalaisista mytologioista. Esikuvamme ovat suurimmaksi osaksi kuolleita. Jokaisen kulttuurin polttopiste on kuoleman ja elämän valtakunnan välissä

ST: Teksteissäsi on paljon saksan kielen sanojen kaksoismerkityksiä. Onko tämä tyypillistä saksan kielelle vai vieraan tapa nähdä itävaltalaisen kulttuuri?

DD: Sekoitus molemmista. Äidinkielellä ei kukaan kysy niin paljon, ei yritä saada jokaisesta sanasta enemmän irti. Ajattelemisen ja kirjoittamisen edellytys on olla tarkka sanojen merkityksistä, ja siinä tietty etäisyys on etu. Monilla ihmisillä täällä on ennakkoluuloja tiettyjen sanojen suhteen.

ST: Onko sinulla esimerkkiä?

DD: Sanat, jotka jollain lailla liittyvät kansallissosialismiin. Mutta sanathan ovat vain välineitä, kyllä niitä voi käyttää ilman että automaattisesti tulee tehneeksi rikoksen. Sama koskee kliseitä. Saksankielisessä kirjallisuudessa on melkein kiellettyä kirjoittaa sielusta. Pelätään, että ollaan liian imeliä. Minä en

koskaan tule täydellisesti hallitsemaan tätä kieltä, se tulee säilymään osaksi salaisuutena, mutta samoin säilyvät haluni ja uteliaisuuteni. Kirjallisuus ei elä täydellisyydestä. Tarina syttyy elämään jännitteistä sanojen erilaisten käyttötapojen välillä.

ST: Diktatuurissa sanat ovat kirjaimellisesti elämän ja kuoleman asia, vaikka paperia, jolle ne on painettu, käytettäisiin vessapaperina. Toisaalta myös pilaillet sanojen kustannuksella. Lasket leikkiä vaikkapa siitä, kuinka paljon naisille pitää vuodattaa erilaisia kertomuksia ansaitakseen edes pienen suudelman.

DD: Minulle kieli merkitsee osaksi kotimaata. Joillakin kansoilla kuten juutalaisilla on hirveän monta asuinpaikkaa kautta historian, ja heidän kulttuurinsa elää eteenpäin kielessä. Voin kuvitella, mihin kaikkeen kieli pystyy, myös mitä kaikkea se voi tuhota. Niillä jotka puhuvat, on valta. Sana on myös parantava voima. Minua kiinnostaa jatkuvasti ero kirjoitetun ja puhutun kielen välillä. Puhuttu kieli on niistä mahtavampi. Ja ennen muuta kieli yhdistää.

ST: Ovatko sanat Zunge (kieli elimenä) ja Sprache (kieli kommunikaatiovälineenä) bulgariaksi kaksi eri sanaa?

DD: Ei. Ne ovat sama sana.

ST: Tunnistarko Wienin raitiovaunussa kuolemani kaikki eri kielet?

DD: Aika monta: serbian, kroatian, bosnian, turkin, venäjän, albanian. Usein melodian perusteella tunnistan kielen.

ST: Kirjoitat myös pelosta. Diktatuurissa ja pakolaisena olet itse kokenut paljon pelkoa.

DD: Pelko suojelee ihmistä tekemästä tyhmyyksiä. Mutta enimmäkseen pelko tuhoaa. Ihmisissä asuu ydinpelko kuolemasta. Sillä on syvä vaikutus ihmisen tekoihin ja se estää kehitystä. Elämisen tarkoitus supistuu siten oman olemassaolon suojelemiseen. Pelkoa vierasta, työttömyyttä kohtaan on helppo käyttää väärin poliittisiin tarkoituksiin. Pelko on syvä vietti, siinä on jotain eläimellistä, ja poliitikot tietävät sen.

ST: Kuvatessasi jopa hirviömäisiä ihmisiä säilytät ymmärryksen aspektin. Mistä saat tähän voimaa?

DD: Ei tarvitse vaivata päätään, jos ottaa kannan, että jotkut muut jossain muualla ovat hirviöitä. Tietenkin on parempi, jos ei koskaan joudu niin kovan painostuksen alaiseksi, että on valmis tekemään mitä tahansa välttääkseen esimerkiksi ruumiillisen kidutuksen.

Mutta kuinka moni ihminen lopulta kestäisi taipumatta? Monet yliarvioivat voimansa. Minusta on parempi olla tuomitsematta niin nopeasti. Pakolaisena olin yhtäkkiä köyhempi kuin koskaan elämässäni aikaisemmin. Raamatussa on lause, jonka mukaan ainoastaan maanpaossa elänyt tietää eron hyvän ja pahan välillä. Vieraalla maalla oppii olemaan kiitollinen. En ollut kovin kiitollinen Bulgariassa. Olin itse asiassa paljon suurempi "Ar-schloch". Vieraalla maalla ei kukaan ole veloitettu auttamaan sinua. Varastamisessa on olemassa hierarkia. Jos varastaa ruokaa, ei joudu suuriin vaikeuksiin, mutta alushousut ovat jo aivan toinen juttu tai hammasharja. On olemassa ihmisiä, jotka auttavat ja näitten ihmisten takia elämä on hyvää.

ST: Tämän julkaisun nimi on *Nuori Voima*. Sopiiko nimi sinuun?

DD: Näen itseni mielelläni nuorena voimana. Minusta voima on aina nuorta, vaikkei se sitä ehkä puhtaasti fysiologisesti katsottuna ole, jos nyt vertaa nuorta tai vanhaa jalkapalloilijaa...

ST: Mitä nuoret kirjailijat voivat antaa?

DD: Saksankielisessä kirjallisuudessa on sellainen lausumaton sääntö, että kirjailijat 40 ikävuoteen asti ovat nuoria. Muutenhan työmarkkinoilla sinulle nauretaan, jos haluat aloittaa jossain nelikymppisenä nuorena voimana. Ehkä kirjailijointen kypsyminen kestää kauemmin, jotkut kirjoittavat esikoisensa kuusikymmentävuotiaina. Ehkä nuoremmuus voitaisiin järjestää sen mukaan, kuinka monta kirjaa on tehnyt. Toisaalta Tolstoi kirjoitti vain kolme romaania, hän olisi siten edelleen nuori, vaikka eli kyllä hyvin vanhaksi! Nuorilla kirjailijoilla on tiettyä röyhkeyttä. Nuori voima tulee ehkä parhaiten esille runoissa, yhteen runoon on keskittyneenä paljon voimaa eikä nuorena ole kovin paljon kärsivällisyyttä. Nykyään kaupataan satasivuisia tekstejä romaaneina, mutta minusta romaanin täytyy osoittaa kestävänsä ainakin kolmen neljänsadan sivun jännite. Hyvän kirjailijan tekstit ovat yhtä hyviä iästä riippumatta eikä edes ole helppo sanoa, mikä on kirjoitettu aikaisemmin.

Minulle hienointa kirjoittamisessa on hetki, kun huomaan kirjoittaneeni paremmin kuin itse asiassa osaan. Näen tekstistäni, että olen tullut kypsemmäksi ilman että tiedän miksi ja milloin. Kirjoitan tuon yllätyksen vuoksi. Se ei tule alussa, vasta ajan kanssa tulee palkinto siitä, kuinka olen kiduttanut itseäni työllä. On kuin joku kuiskaisi tekstin kirjoittajan korvaan ja silloin, nuori tai vanha, kirjoittaja on tuonpuoleisessa. Aivan kuin olisit saanut katsoa johonkin sisään pienen hetken ajan, ja sitten bang! ikkuna on taas kiinni ja olet aivan yhtä tyhmä kuin aikaisemminkin!